

Handläggare
Ulrika Kvartoft Kruså
Telefon: 08-508 28 935**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2025-06-10, p. 16

Detaljplan för Centralstaden i stadsdelen Norrmalm

Remiss från stadsbyggnadskontoret S-Dp 2016-17154

Förvaltningens förslag till beslut

1. Möjligheten att rena dagvattnet från befintliga vägytor inom planområdet bör studeras vidare.
2. För att säkerställa genomförbarheten av planerade dagvattenåtgärder så behöver de studeras mer i detalj i det fortsatta planarbetet.
3. Möjligheten att utnyttja parkeringsytan utanför planområdet som en tillfällig skyfallsyta bör studeras vidare.
4. Takens möjlighet att omhänderta föreslagna volymer skyfallsvatten bör studeras mer i detalj.
5. Konsekvenserna vid ett 500-årsregn ska redovisas då centralstationen utgör en samhällsviktig verksamhet.
6. Kompletterande provtagning av jord och grundvatten, samt en fördjupad riskbedömning kommer att behöva utföras inför genomförandet av planprojektet.
7. För att minska framtida risk för spridning av PAH-ämnen och kvicksilver till yt- och grundvattenvattenrecipient bör det utredas vilka åtgärder som bör vidtas inom ytor med tydligt förhöjda föroreningshalter.
8. Påverkan från stomljud och vibrationer bör studeras vidare för att säkerställa att det inte uppstår störningar för de som arbetar och övernattar på hotell inom området.
9. Projektets ambition att skapa grönytor med möjlighet till ekosystemtjänster är positiv och det är av stor vikt att denna ambition kvarstår genom hela projektet i konkurrensen med andra funktioner.
10. Om en ventilationslösning för plattformrummet föreskrivs som innebär ett ventilationsutsläpp av järnvägspartiklar till utomhusmiljön, bör kompletterande beräkningar av haltbidraget från denna källa till utomhusluften göras.
11. Risken för ökade elektromagnetiska fält från fastigheternas nätstationer och transformatorstationer bör studeras vidare.
12. Justera ärendet omedelbart.

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) har från stadsbyggnadsnämnden fått rubricerat förslag till detaljplan för synpunkter. Detaljplanen syftar till att det öppna spårområdet mellan Centralbron i söder och Kungsbron i norr kan däckas över och att staden kan byggas samman över spåren. Överdäckningen ger möjlighet till en utbyggd centralstation kombinerat med en tät stadsbebyggelse innehållande centrumverksamheter.

Samtliga av de miljö- och hälsofrågor som miljöförvaltningen lyfte i miljö- och hälsounderlaget till planen har beaktats vid framtagandet av planhandlingarna. Förvaltningen anser att flera av miljö- och hälsofrågorna kommer att behöva studeras vidare i det fortsatta planarbetet. Frågorna som avses är: dagvatten, skyfall, förorenad mark, stomljud och vibrationer, ekosystemtjänster, luftföroreningar samt elektromagnetiska fält.

För att säkerställa genomförbarheten av planerade dagvattenåtgärder så behöver de studeras mer i detalj i det fortsatta planarbetet. Förvaltningen anser dessutom att möjligheten att rena dagvattnet från befintliga trafikerade vägar bör studeras vidare.

Möjligheten att utnyttja parkeringsytan utanför planområdet som en skyfallsyta bör studeras vidare. Takens möjlighet att omhänderta föreslagna volymer skyfallsvatten behöver studeras mer i detalj. Då Centralstationen utgör en samhällsviktig verksamhet behövs en redovisning av konsekvenserna vid ett 500-års regn i det fortsatta planarbetet.

Riskbedömningen avseende förorenad mark visar inte på något behov av omfattande riskreducerande åtgärder avseende hälsorisker eller avseende skydd av markmiljö. Miljöförvaltningen delar den uppfattningen utifrån befintligt översiktligt underlag. Gjord provtagning är dock enligt riskbedömningen av översiktlig karaktär. Miljöförvaltningen bedömer att kompletterande provtagningar samt en fördjupad riskbedömning kommer att behövas inför genomförandet. Förvaltningen anser dessutom att åtgärder för att minska framtida risk för spridning av PAH-ämnen och kvicksilver till yt- och grundvattenvattenrecipient bör övervägas inom delar med tydligt förhöjda föroreningshalter. Miljöförvaltningen bedömer även att de kompletterande utredningarna ska omfatta kartläggning och eventuell kvantifiering av pågående föroreningsspridning via länshållnings/dräneringsvatten från området.

Påverkan från stomljud och vibrationer bör studeras vidare för att säkerställa att det inte uppstår störningar för de som arbetar och övernattar på hotell inom området.

Miljöförvaltningen är positiv till att det finns ambitioner inom projektet att skapa grönytor med möjlighet till ekosystemtjänster. Det är av stor vikt att ambitionen kvarstår genom hela projektet.

Om en ventilationslösning för plattformrummet föreskrivs i det fortsatta planarbetet, som innebär ett ventilationsutsläpp av järnvägspartiklar till utomhusmiljön, bör enligt förvaltningen kompletterande beräkningar av haltbidraget från denna källa till utomhusluften göras.

Risken för ökade elektromagnetiska fält från fastigheternas egna nätstationer och transformatorstationer behöver studeras vidare.

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) har från stadsbyggnadsnämnden fått rubricerat förslag till detaljplan för synpunkter. Detaljplanen syftar till att det öppna spårområdet mellan Centralbron i söder och Kungsbron i norr kan däckas över och att staden kan byggas samman över spåren. Överdäckningen ger möjlighet till en utbyggd centralstation kombinerat med en tät stadsbebyggelse innehållande centrumverksamheter.

Flygbild över planområdet med planförslagets nya byggnader och platser. Bild: TMRW/(flygfoto: Stadsbyggnadskontoret)

Detaljplanens huvudsyfte är att möjliggöra en utbyggd centralstation för att bättre möta framtidens resande samt att med ny stadsbebyggelse skapa en sammanhållen och välkomnande stadsmiljö. Vidare ska de offentliga rummen och kopplingarna mellan City och östra Kungsholmen stärkas. Med en robust konstruktion däckas centralstationens plattformsområde över med ny bebyggelse i form av fem kvarter innehållande nya stationsutrymmen och centrumverksamheter, så som kontor, handel, hotell, kultur och annan service.

Illustrationsplan av Centralstaden. Bild: LAND Arkitektur

Detaljplanen syftar till att skapa en högkvalitativ och trygg stadsmiljö för resenärer såväl som för besökare och ge förutsättningar för en stärkt målpunkt i västra City. En grönare stadsmiljö eftersträvas där gående och cyklister prioriteras vid sidan av kollektivtrafiken. Genom att begränsa biltrafiken i de centrala delarna av området skapas möjlighet för platser med förhöjda vistelsevärden på Centralplan och Klarabergsviadukten. En ny grönyta skapas söder om stationskvarteret, Järnvägsträdgården.

Järnvägsträdgården. Söder om Stationskvarteret skapas ett parkrum med grönska. Bild: TMRW

En förutsättning för projektet är att järnvägsanläggningen byggs om och framtidssäkras enligt Trafikverkets spårplan, vilket även kan göras enligt gällande detaljplaner. Den nya detaljplanen syftar därför inte till att pröva eller ytterligare reglera detta.

Stadsbyggnadskontoret har bedömt att detaljplanens genomförande kan komma att medföra betydande miljöpåverkan, vilket innebär att en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) enligt bestämmelserna i 4 kap. 34 § plan- och bygglagen (PBL) och 6 kap. 11 § miljöbalken (MB) har tagits fram i samband med detaljplanens framtagande. Miljöbedömningen har avgränsats till att bedöma miljöaspekterna kulturmiljö och stadsbild, olycksrisk och säkerhet, föroreningar i jord och grundvatten, grundvattennivåer, ytvatten, översvämning, luftkvalitet, stömljud och vibrationer, luftburet buller, elektromagnetiska fält, klimatpåverkan och riksintresse för kommunikationer.

Till följd av projektets komplexitet genomförde stadsbyggnadskontoret år 2019 en så kallad tidig planeringsdialog för Centralstaden. Syftet med dialogen var att stämma av och kvalitetssäkra underlag med ett antal remissinstanser (miljö- och hälsoskyddsnämnden ingick inte eftersom nämndens sakfrågor inte behandlades) och för att i ett tidigt skede bedöma om det var meningsfullt att gå vidare med detaljplaneprocessen. Fokus för dialogen låg på följande tre nyckelfrågor:

- Riksintresse för kommunikation
- Människors säkerhet
- Riksintresse för kulturmiljövården

Länsstyrelsen ansåg att bostäder inte gick att motivera med hänsyn till olycksrisken. Efter planeringsdialogen har stadsbyggnadskontoret därför beslutat att inte pröva bostäder inom planen.

I den sammanvägda bedömningen från den tidiga planeringsdialogen konstaterade stadsbyggnadskontoret att planens konsekvenser för nyckelfrågorna är möjliga att hantera och att planarbetet kunde fortgå.

I februari år 2021 påbörjade Jernhusen i samverkan med Stockholms stad och Trafikverket ett parallellt uppdrag för Centralstaden. Syftet med det parallella uppdraget var att ta fram flera utvecklingsförslag för planområdet och därefter välja det som skulle ligga till grund för detaljplanen. Totalt valdes fyra arkitektteam ut att delta. Arkitektförslagen utvärderades i omgångar och miljöförvaltningen deltog i denna utvärdering. I september 2021 avgjordes det parallella uppdraget. Valet föll på det förslag som tagits fram av team Foster & Partners + Marge arkitekter. Sedan hösten 2021 har Jernhusen bearbetat det valda förslaget tillsammans med Stockholms stad och i dialog med Trafikverket.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljöförvaltningen gjorde i sitt miljö- och hälsounderlag till detaljplanen år 2017 bedömningen att luft, buller, vibrationer, markföroreningar, elektromagnetiska fält, vatten och ekosystemtjänster utgör de viktigaste miljö- och hälsofrågorna att ta hänsyn till i detaljplaneringen. Samtliga av dessa frågor har beaktats vid framtagandet av planhandlingarna.

Miljöförvaltningen anser att bullerfrågan har utretts tillfredsställande. Det är och kommer fortsatt att vara bullerstört inom planområdet, men det finns enligt miljöförvaltningen förutsättningar för att utforma fasader och fönster så att riktvärdena inomhus innehålls för den planerade bebyggelsen. Utemiljön kommer också fortsatt vara bullerstörd, vilket är svårt att komma ifrån i ett cityläge som detta. Olika skyddsåtgärder har utretts med mål att sänka ljudnivån i "Järnvägsträdgården" i den södra delen av området, men de har visat sig vara svåra att motivera gestaltningsmässigt och ekonomiskt.

Miljöförvaltningen är positiv till att det under det löpande planarbetet har vidtagits åtgärder för att minska de beräknade klimatutsläppen från planförslaget bland annat genom att optimera materialval och materialåtgång som t.ex. att byta ut stål mot betong, trä eller andra material med lägre klimatavtryck. Miljöförvaltningen är också positiv till att arbetet med att reducera klimatpåverkan planeras ske löpande genom den fortsatta planprocessen, detaljprojekteringen och byggskedet samt i den framtida driftsatta bebyggelsen.

Nedan följer miljöförvaltningens synpunkter avseende sakfrågor där förvaltningen ser ett ytterligare utredningsbehov i det fortsatta planarbetet.

Dagvatten

Planområdet är en komplex plats med avancerade däckkonstruktioner med begränsade möjligheter för dagvattenanläggningar som exempelvis växtbäddar och skelettjordar. Utredning av förutsättningarna för att hitta lämpliga dagvattenåtgärder inom planområdet har skett, men frågan kommer enligt miljöförvaltningen att behöva studeras vidare för att säkerställa genomförbara dagvattenlösningar. Förvaltningen anser att det, trots de problematiska förutsättningarna, är angeläget att hitta lösningar för att rena det mest förorenade dagvattnet från befintliga vägbanor inom området.

Dagvattenhanteringen föreslås ske separat för takytor respektive gatunivå. Dagvatten i gatuplan föreslås omhändertas i skelettjordar, nedsänkta växtbäddar, upphöjda/underjordiska substrat samt i filtermagasin. Dagvatten på takytorna föreslås renas och fördröjas i olika former av gröna tak. För att inte belasta gränderna med dagvatten föreslås taken dessutom avvattnas med invändiga stuprör som leder till bevattningsmagasin inne i byggnaderna. Stockholms stads åtgärdsnivå klaras enligt dagvattenutredningen för planförslagens takytor och för den nya däckkonstruktionen. På ett par befintliga däckkonstruktioner, på Terminalslingan och del av Klarabergsviadukten, har man inte hittat några möjliga dagvattenlösningar på grund av begränsande tekniska förutsättningar såsom för liten höjd i överbyggnaden eller att befintliga höjder är styrande för höjdsättningen. Det innebär att det för dessa ytor föreslås ett avsteg från stadens dagvattenstrategi och åtgärdsnivå.

Skyfall

Alternativa åtgärder för att hantera skyfallsvatten från planområdet har utretts och föreslagna skyfallsåtgärder regleras i plankartan, med volymer som ska omhändertas på takytor samt i växtbäddar utefter Stationsgränden.

Till den befintliga lågpunkten under Centralbron på Klarastrandsleden bidrar planförslaget med ett ökat vattendjup med två centimeter jämfört med idag. Lågpunkten ingår i det primära vägnätet och har framkomlighetsproblem redan idag. Utanför planområdet finns en parkeringsyta som skulle kunna magasinera skyfallsvatten och därmed åtgärda försämringen i lågpunkten under Centralbron. Denna åtgärd är dock inte säkerställd eller reglerad i plan, då den ligger utanför planområdet. I det fortsatta planarbetet

bör enligt miljöförvaltningen möjligheten att utnyttja denna parkeringsyta som en tillfällig skyfallsyta studeras vidare. Takens möjlighet att omhänderta föreslagna volymer skyfallsvatten bör också studeras mer i detalj.

Då Centralstationen utgör en samhällsviktig verksamhet så behöver konsekvenserna vid ett större regn redovisas. I samrådet har man valt att studera konsekvenserna av ett 100-års regn. Enligt Stockholms stads interna ”handläggarstöd för skyfallshantering i plan- och exploateringsprocessen samt vid ombyggnation” ska konsekvenserna vid ett 500 års regn redovisas vid påverkan på en samhällsviktig verksamhet.

Förorenad mark och grundvatten

Resultaten av utförda översiktliga miljötekniska undersökningar av jord och grundvatten visar på tydligt förhöjda halter av i första hand PAH-ämnena, vilka bedöms ha sitt ursprung i den tidigare gasverksverksamheten inom området. Utöver PAH förekommer också föroreningar av cyanid, kvicksilver och andra tungmetaller samt petroleumkolväten. Vidare har förhöjda halter PFAS påträffats i grundvattenmiljön.

Det har gjorts en förenklad riskbedömning, samt bedömning av behov av åtgärder eller uppföljande undersökningar.

Riskbedömningen visar inte på något behov av omfattande riskreducerande åtgärder avseende hälsorisker eller skydd av markmiljö. Miljöförvaltningen delar den uppfattningen utifrån befintligt översiktligt underlag. Förvaltningen bedömer att kompletterande provtagning av jord och grundvatten, samt en fördjupad riskbedömning (inklusive framtagande av åtgärds mål) kommer att behöva utföras inför genomförandet av projektet. Detta för att bättre svara på omfattningen av åtgärdsbehov.

Miljöförvaltningen kommer att ta ställning till projektets ställningstaganden och eventuellt behov av skyddsåtgärder i samband med att en anmälan om avhjälpan åtgärd enligt 28 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd lämnas in.

Översiktliga beräkningar som redovisas i ”PM miljögeoteknik, markundersökning”, indikerar att risk för påverkan på recipienterna kan förekomma avseende PAH-ämnena och kvicksilver.

Recipienterna för planområdet är Mälaren-Riddarfjärden samt Mälaren-Ulvsundasjön. Miljöförvaltningen instämmer i slutsatsen i PM:et om att åtgärder för att minska framtida risk för spridning av PAH-ämnena och kvicksilver till yt- och grundvattenvattenrecipient bör övervägas inom delar med tydligt förhöjda föroreningshalter. Detta för att ur ett långtidsperspektiv minska förekommande risker. I den här typen av urban miljö förekommer belastning till recipient

från flera källor samtidigt varför en bedömning av belastningens betydelse från en enskild källa behöver göras restriktivt. Hänsyn behöver tas till den kumulativa påverkan som alla påverkanskällor har på recipienten. I en recipient med hög belastning är varje minskning av belastningen angelägen för att kunna uppnå miljökvalitetsnormerna för ytvatten.

Miljöförvaltningen ser ett behov av att klargöra från vilka byggnader som länshållning/dränering av vatten utförs idag. Detta för att få en bättre bild av hur förorenings-spridning via dränering sker idag samt hur denna kan komma att påverkas vid ett genomförande av detaljplanen.

Miljöförvaltningen i egenskap av tillsynsmyndighet handlägger ett separat tillsynsärende gällande förorenad mark för denna exploatering.

Vibrationer och stomljud

Föreslagna riktvärden för vibrationer regleras i plankartan och bedöms enligt planhandlingarna kunna klaras förutsatt föreslagna åtgärder i spårområdet alternativt däckkonstruktion och byggnader. Mot bakgrund av detaljplanens höga komplexitet kommer stomljudsfrågan enligt planhandlingarna att utredas vidare. Slutligt val av åtgärder för att hantera stomljud och vibrationer kommer att redovisas inför granskning av detaljplanen. Miljöförvaltningen delar bedömningen att påverkan från stomljud och vibrationer bör studeras vidare för att säkerställa att det inte uppstår störningar för de som arbetar eller övernattar på hotell inom området.

Ekosystemtjänster

Miljöförvaltningen är positiv till att det finns ambitioner inom projektet att skapa grönytor med möjlighet till ekosystemtjänster. Exempelvis så kommer Järnvägsträdgården att bli ett positivt tillskott av grönyta i den hårdgjorda innerstadsmiljön. Miljöförvaltningen är också positiv till att de föreslagna gröna taken i arkitekturprogrammet beskrivs som biotoptak. Ett biotoptak erbjuder betydligt mer ekosystemtjänster än ett tunnare sedumtak.

Den planerade grönytan både på gatu- och taknivå kommer att behövas för att möjliggöra exempelvis hantering av dag- och skyfallsvatten samt för värmereglering. Det är enligt miljöförvaltningen därför av stor vikt att denna ambition avseende grönytor kvarstår genom hela projektet.

Luft

Om en ventilationslösning för plattformrummet föreskrivs i det fortsatta planarbetet som innebär ett ventilationsutsläpp av järnvägspartiklar till utomhusmiljön bör enligt miljöförvaltningen kompletterande utredning av haltbidraget från denna källa till utomhusluften göras. Detta för att säkerställa att MKN (miljökvalitetsnormer) underskrids på de ytor där människor normalt vistas, eller kommer att vistas.

År 2045 beräknas halterna av kvävedioxid vara under nu gällande MKN på de platser inom planområdet där människor normalt vistas. Miljökvalitetsmålen för kvävedioxid beräknas även de klaras. Årsmedelhalterna av NO₂ år 2045 beräknas vara under förslagna EU-gränsvärdet inom hela detaljplaneområdet.

År 2045 beräknas halterna av partiklar (PM₁₀) vara under nu gällande MKN på de platser inom planområdet där människor normalt vistas. Dygnsmedelvärdet för PM₁₀ är strax över miljökvalitetsmålet vid den nya bebyggelsen. Årsmedelhalterna av PM₁₀ i detaljplaneförslaget beräknas även vara under förslaget EU gränsvärde i gatumiljön inom hela detaljplaneområdet då tågmissionerna exkluderas i beräkningarna. Om en lösning för utsläppen från tågtrafiken väljs som innebär att järnvägspartiklar släpps ut till utomhusluften så kommer halter som ligger över kommande EU-normer att uppstå vid utsläppspunkterna. Det kommer därför att krävas omsorgsfull placering av utsläppspunkterna för att säkerställa att MKN underskrids på de ytor där människor normalt vistas.

Överdäckningen försämrar utvädringen av spårområdet. Utan åtgärder beräknas därför halten PM₁₀ i plattformrummet bli långt över det preliminära riktvärdet, 200 µg/m³, som Trafikverket angett. Plankartan möjliggör två olika ventilationslösningar som båda skulle hålla PM-halten i plattformrummet under riktvärdet. Den ena åtgärden som föreslås är ventilation med filter i spårområdet vilket inte påverkar luftmiljön utomhus. Den andra åtgärden, ventilation med utsläpp i taknivå, innebär att MKN för PM₁₀ överskrids inom delar av takmiljön på de nya byggnaderna, vilket påverkar utformningen av takens rekreationsytor.

Elektromagnetiska fält

Miljöförvaltningen anser att frågan avseende elektromagnetiska fält från tågtrafiken har utretts tillfredsställande. I det fortsatta planarbetet bör dock risken för ökade elektromagnetiska fält från fastigheternas nätstationer och transformatorstationer studeras vidare.

Anna Hadenius
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Maria Svanholm
Avdelningschef
Miljöförvaltningen

Bilagor

Planhandlingarna finns att läsa här: [Bygg- och plantjänsten](#)